

**Uchwała Nr ...../2021
Rady Miasta Siemianowic Śląskich**

z dnia ..... 2021 r.

w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2021 - 2023

Na podstawie art. 12 pkt 11 w związku z art. 91 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (j.t. Dz. U. z 2020 r. poz. 920), art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.), art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.) po przeprowadzeniu konsultacji społecznych

Rada Miasta Siemianowic Śląskich

uchwała:

§ 1. Przyjąć Program Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2021 – 2023 zwany dalej „Programem”, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Siemianowice Śląskie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr ...../2021
Rady Miasta Siemianowic Śląskich
z dnia ..... 2021 r.

**PROGRAM WSPARCIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
DLA MIASTA SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE
NA LATA 2021-2023**

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich 2021 rok

SPIS TREŚCI

WSTĘP	Str. 3
1. EWALUACJA PROGRAMU WSPARCIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ REALIZOWANEGO W LATACH 2018 – 2020	Str. 5
2. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	Str. 12
3. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI	Str. 13
<i>3.1. Rodziny korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich</i>	Str. 13
<i>3.2. Rodziny biologiczne</i>	Str. 16
<i>3.2.1. Wspieranie rodzin biologicznych</i>	Str. 17
<i>3.2.2. Asystent rodziny</i>	Str. 18
<i>3.2.3. Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD1)</i>	Str. 21
<i>3.2.4. Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD2)</i>	Str. 25
<i>3.3. Rodzinna piecza zastępcza</i>	Str. 28
<i>3.3.1. Rodzinny Dom Dziecka</i>	Str. 32
<i>3.3.2. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej</i>	Str. 33
<i>3.4. Instytucjonalna piecza zastępcza</i>	Str. 34
<i>3.5. Usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych</i>	Str. 36
4. CEL GŁÓWNY, CELE SZCZEGÓŁOWE ORAZ ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PROGRAMU	Str. 39
5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI PROGRAMU	Str. 44
6. MONITORING	Str. 45

WSTĘP.

Podstawą do opracowania Programu Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2021-2023 jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 powyżej wspomnianej ustawy do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny, natomiast art. 180 pkt. 1 zobowiązuje powiat do opracowania 3 – letnich programów rozwoju pieczy zastępczej. Wspólnym celem wyżej wymienionych programów jest zapewnienie każdemu dziecku prawa do trwałego i stabilnego środowiska rodzinnego i środowiska wychowawczego.

W kilkuletniej perspektywie realizacja niniejszego programu ma na celu podejmowanie szeregu działań wspierających rodzinę naturalną, aby ograniczyć umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, pomoc podmiotom rodzinnej pieczy zastępczej w prawidłowym pełnieniu ich funkcji oraz rozwój pieczy zastępczej z naciskiem na rodzinne formy opieki.

Zgodnie z obowiązującą ustawą, zadaniem własnym gminy jest między innymi organizacja systemu wspierania rodziny naturalnej, w tym działalności asystentów rodziny, rodzin wspierających i placówek wsparcia dziennego, jak również innych form pomocy i pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Gmina ma również obowiązek monitoringu na swoim terenie sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności.

Powiat organizuje opiekę i wychowanie w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Prowadzącym rodzinną pieczę zastępczą przyznawane są następujące świadczenia: na pokrycie kosztów utrzymania dzieci, dodatek na dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności, jednorazowe świadczenie na pokrycie kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka, środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego oraz pokrycie kosztów związanych z jego remontem, a także dodatek wychowawczy na każde dziecko w wieku do 18 roku życia. Ponadto powiat wypłaca rodzinom zastępczym zawodowym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka wynagrodzenie, a także udziela urlopu zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawą o pomocy społecznej, do zadań własnych powiatu należy również przyznawanie pomocy osobom

usamodzielnianym, czyli osobom opuszczającym po osiągnięciu pełnoletniości rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, domy pomocy społecznej, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje między samorządem gminnym i powiatowym. Praca z rodziną biologiczną należy do zadań własnych gminy, natomiast pieczę zastępczą organizuje powiat. Ponadto wyżej wspomniana ustawa daje organom jednostek samorządu terytorialnego możliwość zlecenia realizacji zadań wynikających z ustawy innym podmiotom.

Siemianowice Śląskie, jako gmina miejska i jednocześnie miasto na prawach powiatu, są zobowiązane całościowo wykonywać zadania związane z opieką nad dzieckiem i rodziną. Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Siemianowicach Śląskich jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

„Program Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Siemianowice Śląskie na Lata 2021 - 2023” (zwany dalej „Programem”) dotyczy:

- kierunków działań profilaktycznych, jakie należy podjąć w celu wspierania rodziny naturalnej dziecka;
- rozwijania i wspierania rodzinnej pieczy zastępczej;
- wspierania usamodzielniających się wychowanków.

Program jest powiązany ze „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siemianowice Śląskie na lata 2021-2023”, czyli dokumentem planistycznym szczebla lokalnego.

1. EWALUACJA PROGRAMU WSPARCIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ REALIZOWANEGO W LATACH 2018 – 2020.

Celem głównym programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018-2020 było rozwijanie i wzmacnianie systemu wsparcia dziecka i rodziny oraz rozwijanie pieczy zastępczej ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form opieki.

Cel główny był realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

1) Doskonalenie i rozwijanie systemu opieki nad dzieckiem oraz rodziną naturalną.

Istotną rolę w realizacji w/w celu odegrał asystent rodziny wspomagany przez pracownika socjalnego, a od roku 2019 również przez rodzinę wspierającą (pozyskano 5 rodzin wspierających w ramach projektu „Rodzina Razem” realizowanego przez MOPS, a współfinansowanego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego) w działaniach wspierających rodziny mające trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Rodziny mogły również liczyć na specjalistyczną pomoc: psychologa, pedagoga, prawnika itp. Działania asystenta rodziny zmierzały przede wszystkim do poprawy sytuacji socjalno-bytowej rodziny i prawidłowego wypełniania przez nią funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Na bieżąco prowadzona diagnoza środowisk objętych wsparciem asystentów rodziny pozwalała określić problemy i dysfunkcje utrudniające prawidłowe funkcjonowanie i pomagała stworzyć wspólny plan działania specjalistów wspomagających rodzinę. W celu udzielenia pomocy rodzinom i dzieciom w nich przebywającym, asystent rodziny podejmował szerokie spektrum działań, które umożliwiły określenie planu pracy. Współpracował między innymi z instytucjami oświatowymi, poradniami zdrowia, sądem rodzinnym, kuratorami, Policją, Powiatowym Urzędem Pracy, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodzin i dzieci. Ponadto asystent rodziny motywował swoich podopiecznych do udziału w projektach realizowanych przez Ośrodek, finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) takich jak: „Inwestuj w siebie”, „Triathlon możliwości: integracja, edukacja, praca”, „Program wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych w Klubie Integracji Społecznej”, Centrum Usług Społecznych (CUS), „Rozwój Usług Społecznych w Siemianowicach Śląskich”, „SORSAL” oraz „Rodzina Razem”. W ramach projektów rodziny miały możliwość m.in. udziału w treningu kompetencji wychowawczych, indywidualnym poradnictwie psychologicznym, pedagogicznym, prawnym, w szkoleniach i stażach zawodowych a także uzyskania wsparcia asystenta rodziny i rodziny wspierającej.

Istotną rolę asystent rodziny pełnił we wsparciu rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Wspierał rodziców w działaniach zmierzających do powrotu dzieci pod ich opiekę. W tym celu współpracował z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej lub przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej, w której przebywały dzieci. Uczestniczył w zespołach ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, na których określano plan pomocy dziecku, m.in. pod kątem jego powrotu pod opiekę rodziców biologicznych. W latach 2018 i 2019 asystenci rodziny pracowali z 15 takimi rodzinami, a w 2020 roku takich rodzin było 14. W okresie trzech lat pod opiekę rodziców biologicznych wróciło 6 dzieci z 4 rodzin z którymi pracowali asystenci rodziny.

Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo należy również do działań Specjalistycznej Placówki Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD1), a od kwietnia 2018 roku pomoc dla rodzin z dziećmi rozszerzono o działalność Placówki Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD2). Placówka SD2 powstała w ramach projektu EFS „Ucieczka od bierności” realizowanego przez MOPS. Projekt zakończył się w 2019 roku. Nie spowodowało to jednak zakończenia działalności Placówki, a pomoc dzieciom ze środowisk niewydolnych wychowawczo jest kontynuowana w ramach projektu realizowanego ze środków EFS „Rozwój Usług Społecznych w Siemianowicach Śląskich”. Projekt realizowany jest od września 2020 roku do listopada 2022 roku. Warto wspomnieć, że projekt ten jest kontynuacją „Ucieczki od bierności”. Założeniem projektu „Rozwój Usług Społecznych w Siemianowicach Śląskich” jest m.in. kontynuacja wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, m.in. poprzez pracę asystentów, indywidualne poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne oraz warsztaty dla osób niewydolnych wychowawczo.

Pozyskiwane przez MOPS środki z EFS na realizację projektów pomogły również wzbogacić ofertę pomocy dla najmłodszych w Specjalistycznej Placówce Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD1). W latach 2016-2018 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich otrzymał w trybie konkursowym dofinansowanie ze środków EFS, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 na realizację projektu „Rodzinna integracja”. Projekt realizowany był w partnerstwie ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rodzin i Zastępczego Rodzicielstwa Nowy Dom z Siemianowic Śląskich. Głównym celem projektu było rozwinięcie środowiskowych form opieki nad dziećmi i młodzieżą. Zajęcia prowadzone były przez pedagoga i psychologa w klubie młodzieżowym „Razem”. Diagnoza potrzeb najmłodszych wskazała na potrzebę kontynuacji podjętych w ramach w/w projektu przedsięwzięć. I tak w 2019 roku MOPS rozpoczął realizację projektu „Rodzina Razem” współfinansowanego przez Unię Europejską ze

środków EFS. Projekt ten realizowany jest w partnerstwie ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rodziny i Zastępczego Rodzicielstwa Nowy Dom z Siemianowic Śl., a jego realizację przewidziano do sierpnia 2021 roku.

2) Wsparcie rodzin zastępczych.

Cel ten był realizowany m.in. przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który wspierał rodziny zastępcze w pełnieniu przez nich tej funkcji dla dzieci pozbawionych opieki rodziców naturalnych. Ustanowione przez sąd rodziny zastępcze mogły liczyć na pomoc koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, pracownika socjalnego, porad psychologa w tut. Ośrodku, a także uczestniczyć w grupach wsparcia prowadzonych przez Stowarzyszenie na Rzecz Rodziny i Zastępczego Rodzicielstwa Nowy Dom. Ponadto w ramach projektu „Rodzinną integracją” przewidziano również: doskonalenie kompetencji 20 rodzin zastępczych i 15 usamodzielnianych wychowanków. Rodzice zastępczy w ramach projektu mogli między innymi uczestniczyć w grupie konsultacyjnej, natomiast dzieci uzyskały stosowną pomoc w ramach zajęć korekcyjnych. Zajęcia były prowadzone przez pedagogów i psychologów. Ponadto były również organizowane weekendowe warsztaty wyjazdowe. Bez wątpienia był to czas na integrację, edukację i dobrą zabawę, a dla specjalistów na obserwację ich zachowań i udzielenie stosownego wsparcia. Pozyskane w ramach EFS środki na realizację projektu „Rodzina Razem” pozwalają na wsparcie rodzin zastępczych z dziećmi poprzez m.in. wyjazdowe zajęcia edukacyjno-szkoleniowe, wsparcie korekcyjne dla dzieci realizowane przez Centrum Pomocy Rodzinie „Modus Vivendi” z Siemianowic Śląskich. Partner projektu Stowarzyszenie Nowy Dom realizuje szkolenia podnoszące kwalifikację rodzin zastępczych, działania dla wychowanków rodzin zastępczych ukierunkowane na spotkania z indywidualnym asystentem i nastawione na opracowanie i wdrażanie indywidualnego planu wchodzenia w dorosłość.

Corocznie Ośrodek dla funkcjonujących rodzin zastępczych organizuje szkolenia mające na celu poszerzenie wiedzy i kompetencji opiekunów. W 2018 i w 2019 roku szkolenie było prowadzone przez Centrum Pomocy Rodzinie „Modus Vivendi” z Siemianowic Śląskich. W 2018 roku tematem szkolenia było „Jak rozmawiać z dzieckiem/nastolatkiem? Trening podstawowych kompetencji wychowawczych”, a uczestniczyło w nim 17 osób. W 2019 roku temat szkolenia brzmiał „Profilaktyka problemowa – okres adolescencji, zachowania trudne, agresja, depresja dziecięca/młodzieżowa” i uczestniczyło w nim 14 osób, natomiast w 2020 roku szkolenie nie odbyło się z uwagi na panującą pandemię wirusa SARS-CoV-2.

3) Zapewnienie pieczy zastępczej dziecku pozbawionemu opieki rodziców naturalnych.

Realizacja tego celu realizowana była m.in. poprzez działania mające na celu pozyskiwanie rodzin zastępczych. „Otwórz drzwi swojego serca” to akcja prowadzona od kilku lat przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, której celem jest rozpowszechnianie wśród mieszkańców naszego miasta idei rodzicielstwa zastępczego i pozyskiwanie kandydatów do pełnienia tej funkcji. W 2018 roku w ramach poszukiwania kandydatów na rodziny zastępcze Spółdzielnie Mieszkaniowe „Fabud”, „Michał” oraz „Moja spółdzielnia” opublikowały bezpłatnie artykuł „Zostań rodziną zastępczą”. Ponadto informacja taka ukazała się również w „Głosie Miasta” Siemianowice Śląskie. Wystosowano również pisma do parafii rzymsko-katolickich na terenie naszego miasta z prośbą, aby podczas ogłoszeń parafialnych został odczytany apel o poszukiwaniu kandydatów na rodziców zastępczych. Ponadto zwrócono się również do instytucji oświatowych (przedszkola, szkoły podstawowe, ponadpodstawowe), zakładów opieki zdrowotnej (przychodnie, szpital) o możliwość rozwieszenia plakatów o poszukiwaniu kandydatów na rodziny zastępcze i pozostawienia ulotek dla osób zainteresowanych. Akcja informacyjna była prowadzona podczas imprez organizowanych przez Ośrodek, takich jak festyn z okazji „Dnia Sąsiada” oraz festyny z okazji „Dnia Rodzicielstwa Zastępczego”, które bez wątpienia miały wpływ na promowanie idei rodzinnej pieczy zastępczej w środowisku lokalnym.

W 2018 roku piknik z okazji obchodów Dnia Rodzicielstwa Zastępczego zorganizowany został we współpracy ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rodziny i Zastępczego Rodzicielstwa Nowy Dom z Siemianowic Śląskich na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Pszczelnik”. W 2019 roku MOPS zorganizował piknik samodzielnie również na terenie MOSiR „Pszczelnik”.

Pikniki są organizowane dzięki hojności darczyńców, którzy bezinteresownie wspierają naszą inicjatywę na rzecz dzieci. Dzięki ludziom dobrej woli dzieci mogą korzystać z różnych atrakcji, takich jak dmuchańce, przejażdżki konne, różnorodne gry i konkursy, malowanie twarzy. W trakcie pikniku dla wszystkich uczestników organizatorzy zapewnili poczęstunek, tj. kiełbasa z grilla, chleb ze smalcem, napoje gorące i zimne, a dla dzieci wata cukrowa i popcorn. Należy nadmienić, że w 2020 roku planowano zorganizować piknik z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego ze środków EFS pozyskanych w ramach projektu „Rodzina Razem”, jednakże z uwagi na stan pandemii wirusa SARS-CoV-2 nie udało się zrealizować tego działania.

Założeniem Programu na lata 2018-2020 było utworzenie rocznie 1 rodziny zastępczej zawodowej. Niestety pomimo prowadzonej akcji promującej ideę rodzicielstwa zastępczego nie udało się pozyskać osób zainteresowanych sprawowaniem tej funkcji.

Osoby zgłaszające chęć pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej były kierowane na niezbędne specjalistyczne szkolenie, a następnie w ramach zespołu interdyscyplinarnego dokonywana była ocena predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. To szkolenie oraz funkcjonowanie w/w zespołu również stanowiły jedno z zadań służących realizacji celów szczegółowych programu.

Zgodnie z art. 44 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny. Natomiast zgodnie z zapisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sąd może tymczasowo, na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy powierzyć pełnienie funkcji rodziny zastępczej osobom niespełniającym warunku ukończenia niezbędnych szkoleń.

W związku z powyższym tut. Ośrodek zapewniał szkolenia mające na celu zdobycie przez kandydatów na rodziny zastępcze wymaganych kwalifikacji. W 2018 r. tut. Ośrodek skierował na szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej 3 rodziny (2 małżeństwa oraz jedną osobę samotną). W 2019 roku skierowanie na szkolenie otrzymała 1 rodzina. Szkolenie zostały przeprowadzone przez Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Sosnowcu. W roku 2020 przeszkolono 2 rodziny (3 osoby), a szkolenie przeprowadził Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Sosnowcu, który w międzyczasie został przekształcony w Śląski Ośrodek Adopcyjny w Katowicach. W związku z koniecznością zdobycia kwalifikacji do pełnienia w/w funkcji rodziny te zostały także objęte diagnozą psychologiczno-pedagogiczną przeprowadzoną pod kątem spełniania przez nie warunków w zakresie posiadania predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Program na lata 2018-2020 zakładał również utworzenie kolejnej placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci. Zgodnie z Uchwałą Rady Miasta nr 260/2020 z dnia 29.10.2020 roku istniejącej Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej nr 1 od dnia 1 stycznia 2021 roku powierzono prowadzenie nowo utworzonych Placówki Opiekuńczo - Wychowawczą nr 2 oraz Placówki-Opiekuńczo Wychowawczą nr 3.

3) Wspieranie wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielniania.

Usamodzielnieni mogli liczyć na wsparcie w formie finansowej (pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie), a także pracy socjalnej, pomocy psychologa i prawnika. Pracownik socjalny na bieżąco monitorował sytuacje swoich podopiecznych. W celu

realizacji przez nich założeń Indywidualnego Programu Usamodzielnienia (IPU), pracownik socjalny współpracował ze szkołami, Powiatowym Urzędem Pracy czy Wydziałem Gospodarki Lokalowej Urzędu Miasta. Ponadto wychowankowie rodzin zastępczych i placówek mieli możliwość pobytu w mieszkaniu chronionym. W ciągu trzech lat realizacji Programu, łącznie z mieszkania chronionego skorzystało 18 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. W 2018 roku było to 8 wychowanków, w tym 6 usamodzielnianych z rodzin zastępczych oraz 2 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. W 2019 roku z mieszkania skorzystało łącznie 7 usamodzielnianych wychowanków, 3 z rodzin zastępczych oraz 4 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, natomiast w roku 2020 było to tylko 3 osoby, 1 z rodziny zastępczej i 2, które opuściły placówkę.

Istotnym elementem procesu usamodzielniania i realizacji postanowień IPU, jest złożenie przez osoby usamodzielniane wniosku o lokal socjalny. Na tej podstawie siemianowicki Urząd Miasta od 2018 do 2020 roku przydzielił z zasobów miasta 17 mieszkań wychowankom rodzin zastępczych i placówek.

Zadanie dotyczące budowania współpracy na rzecz wzmocnienia i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej było realizowane na bieżąco. Podmioty zaangażowane w jego realizację współpracowały ze sobą w razie takiej potrzeby. Niestety nie udało się zorganizować systematycznych wspólnych spotkań wszystkich przedstawicieli instytucji z terenu naszego miasta działających na rzecz rodziny i dziecka.

Realizacja 3-letniego programu przypada na rok 2020, który z uwagi na ogłoszoną pandemię wirusa SARS-CoV-2 była wielkim wyzwaniem dla społeczeństwa i pomocy społecznej. Dokonując analizy realizacji programu w tym okresie można stwierdzić, że część zaplanowanych zadań nie udało się w pełni zrealizować z powodu ograniczeń mających na celu zmniejszenia liczby zachorowań. Pozyskane w ramach środków Unijnych fundusze na realizację projektów, których działania miały na celu wzmocnić i utrwalić prawidłowe funkcjonowanie rodzin i dzieci, zostały odwołane jak np. w przypadku pikniku z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego czy też szkolenia podnoszącego kwalifikacje podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej lub ich realizację przełożono na kolejny rok. Warto jednak zaznaczyć, że pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śl., pomimo ograniczeń starali się udzielać wszystkim potrzebującym stosownej pomocy. Z zachowaniem wszelkich zasad bezpieczeństwa sanitarnego, pracownicy socjalni, asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, a także psycholog odwiedzali rodziny w środowisku zamieszkania i udzielali stosownego wsparcia. Ponadto kontaktowali się telefonicznie

z rodzinami, a także nauczycielami w celu rozeznania ewentualnych problemów nauki zdalnej naszych podopiecznych, aby skutecznie reagować w nowej rzeczywistości. Nauka zdalna, która została wprowadzona w celu zapobiegania wzrostowi zachorowań spowodowała, iż w wielu rodzinach niewydolnych wychowawczo pojawiły się problemy z systematycznym uczestnictwem dzieci w lekcjach czy przysyłaniem zadań. Wiele rodzin nie dysponowało odpowiednim sprzętem komputerowym. Największy problem pojawił się w rodzinach wielodzietnych, gdzie na trójkę dzieci przypadał 1 komputer. Wychodząc naprzeciw problemowi Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizowało projekt „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” którego było Liderem. Projekt był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja lata 2014-2020 -Działanie 2.8 usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, PI 9iv: Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem głównym Projektu było zapobieganie negatywnym skutkom wystąpienia COVID-19 w obszarze pieczy zastępczej, a jego celem szczegółowym wsparcie dzieci, rodziców zastępczych i podmiotów instytucjonalnej pieczy zastępczej w sytuacji zagrożenia pandemią. Dzięki funduszom Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, a także Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza nr 1 w Siemianowicach Śląskich miały możliwość zakupienia: 45 komputerów przenośnych typu laptop z oprogramowaniem, 30 sztuk kompletów słuchawek bezprzewodowych, środków ochrony indywidualnej, tj. maseczek, rękawiczek, środków dezynfekcyjnych.

Przedstawiona powyżej charakterystyka prowadzonych działań oraz ich efektów świadczy o tym, że wszystkie cele szczegółowe Programu zostały osiągnięte:

- 1) system opieki nad dzieckiem oraz rodziną naturalną został udoskonalony i rozwinięty;
- 2) rodziny zastępcze były objęte wsparciem;
- 3) została zapewniona piecza zastępcza dla dzieci pozbawionych opieki rodziców naturalnych.

Przykładowym, konkretnym efektem skutecznej realizacji zapisów Programu jest utworzenie dwóch nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, które poszerzają infrastrukturę miasta w obszarze instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Jedynym odstępstwem od założeń jest fakt, że pomimo prowadzenia intensywnej akcji promującej ideę rodzicielstwa zastępczego w Siemianowicach Śląskich, w okresie realizacji Programu nie zostały utworzone nowe rodziny zastępcze zawodowe. Ta trudna sytuacja nie jest charakterystyczna dla naszego miasta, gdyż wpisuje się w ogólnopolski trend.

Podsumowując: pomimo ograniczeń i trudności, w tym specyficznych problemów związanych z pandemią COVID-19, występujących w trzecim roku realizacji, cel główny Programu został osiągnięty.

Trwałość Programu zostanie zapewniona w ramach jego kontynuacji w latach 2021-2023.

2. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU.

Działania w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, w tym zadania zapisane w niniejszym Programie, są podejmowane i realizowane w oparciu o następujące przepisy i dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku
(Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.);
2. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 roku
(Dz. U. z 1991 r. nr 120, poz. 526 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym
(Dz. U. z 2020 r. poz. 920);
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
(Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
(Dz. U. z 2020 r. poz. 1876);
7. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
(Dz. U. z 2020 r. poz. 1329);
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
(Dz. U. z 2020 r. poz. 218).

3. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI.

3.1. Rodziny korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich

W tabeli nr 1 zostały zawarte informacje dotyczące kształtowania się liczby ludności miasta w latach 2018, 2019 oraz w pierwszym półroczu 2020.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców Siemianowic Śląskich w latach 2018-2020.

Lata	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców (w osobach)	67154	66841	66587*

* stan na 30.06.2020r

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Z analizy tabeli wynika, iż na przełomie trzech lat liczba mieszkańców nie ulegała dużym zmianom, ale wskazuje na tendencję spadkową. Liczba mieszkańców w 2019 roku w stosunku do 2018 zmalała o 313 osób, natomiast w 2020 roku o 254 osoby do roku 2019.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin i osób w rodzinach, które w ostatnich trzech latach skorzystały ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich (zwanego dalej „Ośrodkiem” lub „MOPS”).

Tabela nr 2. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które korzystały z pomocy MOPS w latach 2018-2020.

Lata	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2018	2371	5011
2019	2428	4800
2020	2334	4216

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z przedstawionych danych wynika, że tylko w roku 2019 liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS wzrosła o 57 rodzin w stosunku do roku 2018. W 2020 roku nastąpił spadek o 94 rodziny do roku 2019 i o 37 do roku 2018. Warto zauważyć, że liczba osób w rodzinach na przełomie trzech lat sukcesywnie spada. Pomimo, iż w 2019 roku odnotowaliśmy wzrost liczby

rodzin korzystających ze wsparcia MOPS to liczba osób w rodzinach nie zwiększyła się. Należy zaznaczyć, że w powyższej tabeli ujęte zostały wszystkie osoby i rodziny które skorzystały z pomocy finansowej Ośrodka. Dane z trzech lat wskazują, że coraz więcej rodzin korzysta tylko z pomocy w formie pracy socjalnej. W 2018 roku z pracy socjalnej skorzystało 429 rodzin, w 2019 roku 650, a w 2020 roku 667 rodzin.

Kolejne zestawienie pokazuje powody ubiegania się o pomoc wskazane przez osoby korzystające ze wsparcia MOPS. Jak wynika z analizy, najczęstszymi powodami korzystania ze wsparcia Ośrodka są w kolejności: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa, długotrwała choroba.

Tabela nr 3. Powody korzystania z pomocy MOPS w latach 2018-2020

Powody	2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1441	2975	1226	2453	1085	2023
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	127	133	128	128	120	125
Potrzeba ochrony macierzyństwa	165	839	117	592	99	484
w tym: wielodzietność	112	637	80	447	56	319
Bezrobocie	842	2283	662	1677	560	1274
Niepełnosprawność	800	1366	718	1199	619	972
Długotrwała lub ciężka choroba	328	479	303	446	312	438
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa	612	1916	502	1498	394	1131

domowego - ogółem						
w tym: rodziny niepełne	141	448	112	357	79	258
rodziny wielodzietne	46	254	43	241	33	191
Przemoc w rodzinie	5	18	7	18	5	16
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	1	2	0	0	0	0
Alkoholizm	74	122	26	39	30	40
Narkomania	17	28	6	7	5	7
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	12	23	15	18	16	17
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	1	0	0	4	12
Sytuacja kryzysowa	0	0	2	6	6	18
Kłęsa żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z powyższego zestawienia wynika, że w każdym z wymienionych powodów corocznie malała liczba rodzin, którym udzielono pomocy. Znaczący spadek na przełomie trzech lat można zaobserwować wśród osób z grupy ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym również systematyczny spadek w

rodzinach niepełnych i wielodzietnych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa.

W ostatnich trzech latach można też zaobserwować tendencję spadkową w kwestii liczby osób korzystających ze wsparcia MOPS, coraz więcej osób korzysta jednak z pomocy Ośrodka w formie niefinansowej, tj. pracy socjalnej. Znaczącą rolę wobec tego odgrywają tu specjaliści, którzy podejmują działania wspierające rodzinę w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i prowadzeniu gospodarstwa domowego, podejmują działania edukacyjne oraz profilaktyczne, aby zapobiegać negatywnym zjawiskom.

Odpowiedź na tę potrzebę stanowi niniejszy Program.

3.2. Rodziny biologiczne

Rodzina jest podstawową komórką społeczną, w której dziecko przychodzi na świat, gdzie zaspakajane są jego podstawowe potrzeby biologiczne i psychologiczne. Proces kształtowania się człowieka przebiega głównie w środowisku rodzinnym, które w znacznym stopniu decyduje o przyszłym społecznym funkcjonowaniu dziecka. To na rodzicach ciąży obowiązek dołożenia wszelkich starań, aby stworzyć odpowiednie warunki do prawidłowego rozwoju i wychowania dziecka. Niestety z różnych przyczyn (np. ekonomicznych, braku umiejętności radzenia sobie ze stresem, uzależnień, zaburzeń psychicznych itp.) część rodziców nie wypełnia prawidłowo swoich funkcji rodzicielskich, na skutek czego dochodzi do zaniedbań wychowawczych w stosunku do dzieci. W kryzysowych sytuacjach, gdy zagrożone bywa bezpieczeństwo dziecka zadaniem państwa jest udzielenie pomocy rodzinie i stworzenie warunków dla prawidłowego rozwoju dziecka.

Wszelkie działania w tym zakresie są nakierowane na pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Pomoc polega na wzmocnieniu roli i funkcji rodziny poprzez m.in. rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziców, podniesieniu świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny, a także pomocy w integracji rodziny oraz przeciwdziałaniu jej marginalizacji i degradacji społecznej. Aby taka pomoc mogła być realizowana powinna zostać przeanalizowana sytuacja rodziny i jej środowiska oraz zdiagnozowane przyczyny kryzysu w rodzinie.

Pomoc rodzinie może odbywać się poprzez:

1. Pracę z rodziną.
2. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

Praca z rodziną może być prowadzona w następujących formach:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowania dla rodzin spotkań mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie ich izolacji, np. grup wsparcia, grup samopomocowych, grup edukacyjnych, warsztatów psychologicznych.

3.2.1. Wspieranie rodzin biologicznych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wykonywania w/w obowiązków.

Konieczność wspierania takich rodzin oraz organizacji pieczy zastępczej w zakresie wskazanym w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten powyższe instytucje realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości.

Stosując w/w ustawę, należy mieć na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną;
- opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- powrotu do rodziny naturalnej;
- utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- stabilnego środowiska wychowawczego;
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;

- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;
- ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka;
- informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej.

3.2.2. Asystenci rodziny

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych mogą zostać objęte pomocą asystenta rodziny. Praca asystenta rodziny stanowi istotny element systemowych działań, nakierowanych na przewyższanie trudnych sytuacji życiowych rodzin, podejmowanych na terenie Miasta Siemianowice Śląskie. Ta forma wsparcia jest wyrazem troski o dobro rodziny, a w szczególności dzieci.

Asystent rodziny pracuje w oparciu o przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w której szczegółowo został określony zakres jego obowiązków. Do najważniejszych zadań asystenta należy: edukacja w zakresie prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi, budowanie prawidłowych więzi i komunikacji między członkami rodziny, nauka prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, a także pomoc w rozwiązywaniu problemów socjalnych oraz opiekuńczo-wychowawczych. Ponadto asystent wspiera aktywność społeczną i zawodową rodziny, motywuje jej członków do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Zgodnie z zapisami w/w ustawy, asystent podejmuje współpracę z rodziną na wniosek pracownika socjalnego, który w rodzinie przejawiającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przeprowadza wywiad i dokonuje analizy jej sytuacji. Jeżeli z analizy wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta, pracownik socjalny wnioskuje w tej sprawie do kierownika ośrodka pomocy społecznej.

Poniżej zamieszczona tabela obrazuje ilość rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na przełomie trzech lat tj. od 2018-2020 roku wraz z liczbą dzieci w tych rodzinach.

Tabela nr 4. Ilość rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny z uwzględnieniem dzieci w latach 2018-2020.

Lata	Liczba rodzin	Liczba dzieci w tych rodzinach
2018	71	159
2019	71	166
2020	69	154

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z analizy tabeli wynika, że w roku sprawozdawczym jak i w roku 2018 i 2019 ilość rodzin i dzieci w rodzinach utrzymała się w zasadzie na tym samym poziomie. W roku sprawozdawczym odnotowaliśmy niewielki spadek liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. Warto zaznaczyć, że rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi uczestniczą również w projektach realizowanych przez MOPS w których m.in. mają wsparcie asystenta rodziny.

Należy zaznaczyć, że również sąd rodzinny wydaje postanowienia o udzieleniu rodzinie wsparcia w formie asystenta rodziny w rodzinach przeżywających trudności w należyтым sprawowaniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Procedura przyznania rodzinie asystenta rodziny jest taka sama ja powyżej opisano. Z dokumentacji MOPS wynika, że w 2018 roku wszystkich rodzin z postanowienia sądu, z którymi pracowali asystenci rodziny było 29, w 2019 roku 20, a w roku 2020 rodzin, gdzie sąd wydał takie postanowienie 19.

W trosce o dobro dzieci asystent podejmuje szereg działań wspierających rodziców, aby przede wszystkim zapobiec umieszczeniu dzieci poza rodziną biologiczną. Niestety starania asystenta nie zawsze przynoszą oczekiwane efekty. Czasem konsekwencją braku współpracy rodziców biologicznych, a co za tym idzie zaniedbań zagrażających zdrowiu i życiu dzieci, jest wydanie przez sąd postanowienia o zabezpieczeniu małoletnich w pieczy zastępczej.

Warto nadmienić, iż pomimo zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej, asystent nadal pracuje z rodzicami biologicznymi. Wspiera rodziców w działaniach zmierzających do powrotu dzieci pod ich opiekę. Aby pomóc rodzinie, asystent współpracuje m.in. z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej lub przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej, w której przebywają dzieci.

Z danych Ośrodka wynika, że w 2018 roku asystenci pracowali z 15 rodzinami, których dzieci zostały

umieszczone w pieczy zastępczej, w 2019 roku 15 natomiast w 2020 roku takich rodzin było 14.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 roku reguluje kwestie wsparcia rodziny przeżywającej trudności w prawidłowym sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w formie pomocy rodziny wspierającej. W ramach realizowanego od 2019 roku projektu „Rodzina Razem” finansowanego ze środków EFS, udało się pozyskać 5 takich rodzin.

Rodzina wspierająca zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- 1) opiece i wychowania dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Asystenci rodziny w 2019 i 2020 roku współpracowali z 5 rodzinami wspierającymi i podejmowali działania na rzecz poprawy w funkcjonowaniu 9 rodzin.

Zadania asystenta rodziny jak już wspomniano wcześniej szczegółowo określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednak wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” od stycznia 2017 zakres działań asystenta rodziny zwiększył się.

Wsparciem asystenta rodziny zostają objęte między innymi kobiety w okresie ciąży i porodu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz rodziny z dzieckiem posiadającym zaświadczenie, potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalna chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu.

Rodzina jest uprawniona w takich sytuacjach do poradnictwa w zakresie;

- przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka;
- wsparcia psychologicznego;
- pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych;
- dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

Do zadań asystenta rodziny zgodnie z tą ustawą należy zajmowanie się koordynacją w/w poradnictwa. Polega ona na opracowaniu wspólnie z osobami katalogu możliwego do uzyskania wsparcia oraz występowania przez asystenta rodziny w imieniu osób, na ich żądanie, do podmiotów w celu umożliwienia im skorzystania ze wsparcia, na podstawie pisemnego upoważnienia.

W latach 2018-2020 wsparciem asystenta rodziny z ustawy „Za życiem” nie była objęta żadna rodzina.

Warto nadmienić, że w 2020 roku pomimo ogłoszonej pandemii z powodu wirusa SARS-CoV-2 i restrykcji obowiązujących z tego powodu m.in. dystansu społecznego, ograniczenia w spotkaniach, asystenci rodziny pozostali w kontakcie ze swoimi rodzinami. Przy zachowaniu wszelkich możliwych zasad bezpieczeństwa (maseczki, rękawiczki, płyny do dezynfekcji) odwiedzali rodziny w środowisku ich zamieszkania, a także kontaktowali się telefonicznie, aby udzielić naszym podopiecznym stosownej pomocy. Asystenci rodziny oraz rodziny wspierające nie pozostawili rodzin niewydolnych wychowawczo bez wsparcia. We współpracy ze szkołą podejmowali wspólne działania, aby pomóc dzieciom w przyswojeniu sposobu zdalnego nauczania (uczylili obsługi programów, pomagali małoletnim w lekcjach). Motywowano i wspierano rodziców, aby konsekwentnie wymagali od dzieci obecności na lekcjach online.

3.2.3. Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD1)

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi również, że w celu wsparcia rodziny, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego.

W ramach działalności MOPS funkcjonuje Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci w Siemianowicach Śląskich (zwana dalej „Placówką”). Taką formą pomocy są objęte dzieci w wieku przedszkolnym (od 3 do 5 roku życia) oraz dzieci i młodzież w wieku szkolnym (od 6 do 16 roku życia). W uzasadnionych przypadkach i po uprzedniej ocenie umiejętności samoobsługowych, pomocą mogą zostać objęte młodsze dzieci, tj. takie, które ukończyły przynajmniej 2,5 roku życia.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin i dzieci, które w latach 2018 - 2020 skorzystały ze wsparcia Placówki. Dane są ujęte narastająco, z uwzględnieniem rotacji rodzin i dzieci.

Tabela nr 5. Liczba rodzin i dzieci, które skorzystały ze wsparcia Placówki w latach 2018 - 2020.

Lata	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2018	54	76
2019	45	66
2020	35	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że w ostatnich trzech latach następuje spadek w liczbie rodzin i w liczbie dzieci korzystających ze wsparcia Placówki.

Placówka jest przeznaczona dla dzieci, które znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej, biologicznej, społecznej i emocjonalnej. Wychowankowie pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których rodzice z różnych powodów nie stwarzają odpowiednich warunków do ich prawidłowego rozwoju fizycznego i psychospołecznego. Dominującym problemem w tych rodzinach jest ubóstwo, bezrobocie, nadużywanie alkoholu, bezradność w pokonywaniu problemów. Rodziny w większości przypadków charakteryzują się również zaburzoną strukturą – są to związki nieformalne, często krótkotrwałe. Natomiast w związkach małżeńskich często obserwuje się rozkład pożycia małżeńskiego, antagonistyczne postawy małżonków, brak jasno określonych norm i zasad lub przyjmowanie norm i zasad powszechnie nieakceptowanych.

Zadaniem Placówki jest objęcie dzieci działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi i edukacyjnymi, w szczególności poprzez:

- zapewnienie wychowankom opieki po zajęciach szkolnych;
- zapewnienie opieki wychowankom, którzy nie rozpoczęli jeszcze nauki szkolnej;
- prowadzenie zajęć logopedycznych, wyrównawczo - kompensacyjnych oraz pomoc wychowankom w odrabianiu lekcji;
- prowadzenie zajęć integracyjnych, profilaktycznych, socjoterapeutycznych realizowanych w stałych grupach dzieci;
- zapewnienie prawidłowego fizycznego, psychicznego i poznawczego rozwoju poprzez realizację zajęć uwzględnionych w harmonogramie pracy Placówki;
- organizowanie czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizowanie zabaw i zajęć sportowych;
- prowadzenie indywidualnej pracy z wychowankiem w oparciu o programy korekcyjne podczas zajęć grupowych oraz w kontakcie indywidualnym;
- prowadzenie regularnej pracy socjalnej z rodziną w celu kształtowania u rodziców postaw społecznie akceptowanych, nabywania umiejętności radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi i problemami rodziny;
- prowadzenie regularnej pracy wychowawczej z wychowankiem i jego rodziną w celu nabywania odpowiednich umiejętności społecznych, koniecznych do

samodzielnego i prawidłowego funkcjonowania w dorosłym życiu;

- kształtowanie prawidłowych kontaktów dziecka z jego rodziną i środowiskiem;
- udzielanie dziecku i jego rodzinie pomocy w sytuacjach kryzysowych i trudnych, w tym szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny;
- zapewnienie wychowankom posiłków;
- zaopatrzenie w przedmioty potrzebne do zajęć;
- koordynowanie działań służb pomocowych na rzecz dziecka i rodziny;
- zapewnienie świadczeń w zakresie higieny osobistej (możliwość skorzystania z kąpeli).

Zgodnie z wytycznymi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w Placówce zatrudnieni są specjaliści, m.in. pedagodzy, psycholog, pedagog - socjoterapeuta, pedagog - logopeda. W trakcie wykonywania swoich obowiązków służbowych pracownicy są nadzorowani przez kierownika i wspierani przez wolontariuszy.

W Placówce monitorowano na bieżąco sytuację szkolną i socjalno – bytową dzieci poprzez:

- wchodzenie w środowisko domowe przez pracownika socjalnego, a w razie potrzeby także przez kierownika, wychowawców, psychologa Placówki;
- prowadzenie pracy socjalnej z rodzicami dzieci poprzez: informowanie, porady, konfrontacje, rozszerzanie kontaktów, perswazje, działania wychowawcze, takie jak: socjalizacja, readaptacja społeczna;
- wizyty wychowawców w szkołach wychowanków, celem uzyskania informacji na temat sytuacji szkolnej dzieci i podejmowania działań pomocowych w zakresie edukacji wychowanków;
- spotkania Stałego Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, celem opracowania planu pomocy dziecku i rodzinie;
- współpracę z instytucjami pomocy dziecku i rodzinie: Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, Poradnią Zdrowia, Ośrodkiem Terapii Uzależnień, Sądem Rodzinnym, Komendą Miejską Policji, asystentami rodzin, pozostałymi komórkami organizacyjnymi MOPS;
- udział rodziców w spotkaniach świątecznych oraz w wycieczce z okazji „Dnia Rodzica” i „Dnia Dziecka”.

Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci na przełomie trzech lat wzbogaciła

swoją ofertę wsparcia i pomocy dla najmłodszych poprzez działania projektowe. Pozyskane środki z funduszy Europejskich pozwoliły na realizację szeregu działań rozwojowych, edukacyjnych i integracyjnych w następujących projektach:

1. Rodzinna Integracja

W 2018 roku kontynuowano realizację projektu w ramach działania 9.2.5 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,. Głównym celem projektu było rozwinięcie środowiskowych form opieki nad dziećmi i młodzieżą poprzez rozszerzenie oferty wsparcia dla Specjalistycznej Placówki Wsparcia Dziennego dla Dzieci w Siemianowicach Śląskich. W ramach tego projektu Placówka poszerzyła zakres prowadzonych zajęć o:

- zajęcia z języka angielskiego,
- warsztaty komputerowe,
- zajęcia na basenie z instruktorem pływania,
- ogólnorozwojowe zajęcia ruchowe,
- liczne wyjścia kulturalne (kino, teatr, Planetarium w Chorzowie),
- wycieczki edukacyjne (Afrykarium we Wrocławiu, Śląski Ogród Zoologiczny w Chorzowie)

W ramach projektu prowadzone były również zajęcia przez pedagoga i psychologa w klubie młodzieżowym „Razem”. Realizacja projektu trwała do końca sierpnia 2018 r.

2. Rodzina Razem

Od 01.06.2019 r. w Placówce realizowany jest projekt „Rodzina Razem”, współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego w ramach którego zaplanowane są następujące zajęcia dla podopiecznych:

Klucz do Sukcesu:

Wychowankowie Placówki Wsparcia Dziennego dla Dzieci – 2,5 do 5 lat

1. Zajęcia z języka angielskiego.
2. Ogólnorozwojowe zajęcia ruchowe.
3. Wyjścia kulturalne w formie wyjść do kina, teatru, muzeum itp.
4. Zajęcia warsztatowe z robotyki.
5. Wycieczki edukacyjne: (Gospodarstwo Agroturystyczne „Ranczo” w Proboszczowicach, Zatorland Zator, Aquadrom Ruda Śląska)

Wszechstronny rozwój:

Wychowankowie Placówki Wsparcia Dziennego dla Dzieci – 6 do 16 lat

1. Zajęcia z języka angielskiego.

W związku z panującą epidemią wirusa SARS-CoV-2 zajęcia w Placówce zostały zawieszono w formie stacjonarnej w okresie od 16.03.2020 do 30.06.2020 oraz ponownie od 5.11.2020 do 31.12.2020. W okresie wakacyjnym aż do 4.11.2020 zajęcia były prowadzone w podwyższonym reżimie sanitarnym zgodnie z opracowanymi dla Placówki procedurami bezpieczeństwa.

W czasie kiedy zajęcia w formie stacjonarnej w placówce zostały zawieszono, kadra merytoryczna pozostawała przede wszystkim w kontakcie telefonicznym z rodzinami, ale także przygotowywano materiały informacyjne, edukacyjne i psychoedukacyjne dla opiekunów, które były publikowane na specjalnie stworzonej platformie do kontaktu w postaci zamkniętej grupy na Facebooku. Dla najmłodszych podopiecznych przygotowano odpowiednie zestawy kart pracy do wykonania z rodzicami w domu, a dzieciom starszym stworzono możliwość kontaktu z wychowawcami poprzez dostępne formy komunikacji na odległość, m.in. aplikację Meet. Ogłoszono 2 konkursy plastyczne w celu aktywizacji dzieci i rodziców, na które dzieci miały wykonać prace o tematyce jesiennej oraz portret świętego Mikołaja.

3.2.4. Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci (SD2)

W ramach działalności MOPS funkcjonuje Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci w Siemianowicach Śląskich (zwana dalej „Placówką”). Placówka została utworzona w ramach projektu współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego „Ucieczka od bierności” i swą działalność rozpoczęła w kwietniu 2018 roku. W ramach projektu dzieci mogły korzystać z zajęć komputerowych, lekcji języka angielskiego, zajęć tanecznych czy ogólnorozwojowych, dla dzieci organizowane były wycieczki krajoznawcze oraz wyjścia kulturalne (kino, teatr). Podopieczni zostali również objęci pomocą psychologa oraz logopedy. Projekt „Ucieczka ob bierności” zakończył się 31.12.2019. Od października 2020 roku Placówka przystąpiła do realizacji kolejnego projektu „Rozwój usług społecznych”, w ramach którego odbywają się zajęcia ogólnorozwojowe, taneczne oraz zajęcia z robotyki, dzieci mogą ponownie korzystać z opieki psychologa oraz logopedy, zaplanowane są wycieczki krajoznawcze oraz wyjścia kulturalne. Projekt planowany jest do 2022 roku. Pomocą w/w Placówki są objęte dzieci w wieku przedszkolnym (od 3 do 5 roku życia) oraz dzieci i młodzież w wieku szkolnym (od 6 do 16 roku życia). W uzasadnionych przypadkach i po uprzedniej ocenie umiejętności samoobsługowych, pomocą mogą zostać objęte młodsze dzieci, tj. takie, które ukończyły przynajmniej 2,5 rok życia. Pobyt dziecka może zostać przedłużony do chwili ukończenia szkoły

podstawowej, ale nie dłużej, niż do ukończenia przez wychowanka 18 roku życia.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin i dzieci, które w latach 2018 - 2020 skorzystały ze wsparcia Placówki. Dane są ujęte narastająco, z uwzględnieniem rotacji rodzin i dzieci.

Tabela nr 6. Liczba rodzin i dzieci, które skorzystały ze wsparcia Placówki w latach 2018 - 2020.

Lata	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2018	45	31
2019	47	28
2020	36	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że w latach 2018. i 2019 liczba rodzin oraz dzieci była zbliżona. W 2020 roku, w stosunku do roku poprzedniego, liczba rodzin spadła o 4, a liczba dzieci o 11.

Placówka jest przeznaczona dla dzieci, które znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej, biologicznej, społecznej i emocjonalnej. Wychowankowie pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których rodzice z różnych powodów nie stwarzają odpowiednich warunków do ich prawidłowego rozwoju fizycznego i psychospołecznego. Dominującym problemem w tych rodzinach jest ubóstwo, bezrobocie, nadużywanie alkoholu, bezradność w pokonywaniu problemów. Rodziny w większości przypadków charakteryzują się również zaburzoną strukturą – są to związki nieformalne, często krótkotrwałe. Natomiast w związkach małżeńskich często obserwuje się rozkład pożycia małżeńskiego, antagonistyczne postawy małżonków, brak jasno określonych norm i zasad lub przyjmowanie norm i zasad powszechnie nieakceptowanych.

Zadaniem Placówki jest objęcie dzieci działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi i edukacyjnymi, w szczególności poprzez:

- zapewnienie wychowankom opieki po zajęciach szkolnych;
- zapewnienie opieki wychowankom, którzy nie rozpoczęli jeszcze nauki szkolnej;
- pomoc wychowankom w odrabianiu lekcji;
- prowadzenie zajęć integracyjnych, profilaktycznych, realizowanych w stałych grupach dzieci;
- zapewnienie prawidłowego fizycznego, psychicznego i poznawczego rozwoju poprzez realizację zajęć uwzględnionych w harmonogramie pracy Placówki;

- organizowanie czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizowanie zabaw i zajęć sportowych;
- prowadzenie indywidualnej pracy z wychowankiem w oparciu o programy korekcyjne podczas zajęć grupowych oraz w kontakcie indywidualnym;
- prowadzenie regularnej pracy socjalnej z rodziną w celu kształtowania u rodziców postaw społecznie akceptowanych, nabywania umiejętności radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi i problemami rodziny;
- prowadzenie regularnej pracy wychowawczej z wychowankiem i jego rodziną w celu nabywania odpowiednich umiejętności społecznych, koniecznych do samodzielnego i prawidłowego funkcjonowania w dorosłym życiu;
- kształtowanie prawidłowych kontaktów dziecka z jego rodziną i środowiskiem;
- udzielanie dziecku i jego rodzinie pomocy w sytuacjach kryzysowych i trudnych, w tym szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny;
- zapewnienie wychowankom posiłków;
- zaopatrzenie w przedmioty potrzebne do zajęć;
- koordynowanie działań służb pomocowych na rzecz dziecka i rodziny;
- zapewnienie świadczeń w zakresie higieny osobistej (możliwość skorzystania z kąpieli).

Zgodnie z wytycznymi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w Placówce zatrudnieni są specjaliści, m.in. pedagog, wychowawcy. W trakcie wykonywania swoich obowiązków służbowych pracownicy są nadzorowani przez kierownika i wspierani przez wolontariuszy.

W Placówce monitorowano na bieżąco sytuację szkolną i socjalno – bytową dzieci poprzez:

- prowadzenie pracy socjalnej z rodzicami dzieci poprzez: informowanie, porady, konfrontacje, rozszerzanie kontaktów, perswazje, działania wychowawcze, takie jak: socjalizacja, readaptacja społeczna;
- wizyty wychowawców w szkołach wychowanków, celem uzyskania informacji na temat sytuacji szkolnej dzieci i podejmowania działań pomocowych w zakresie edukacji wychowanków;
- spotkania Stałego Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, celem opracowania planu

pomocy dziecku i rodzinie;

- współpracę z instytucjami pomocy dziecku i rodzinie: Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, Poradnią Zdrowia, Ośrodkiem Terapii Uzależnień, Sądem Rodzinnym, Komendą Miejską Policji, asystentami rodzin, pozostałymi komórkami organizacyjnymi MOPS;
- udział rodziców w spotkaniach świątecznych oraz w wycieczce z okazji „Dnia Rodzica” i „Dnia Dziecka”.

W 2020r w związku z panującą epidemią wirusa SARS-CoV-2 zajęcia w Placówce SD2 w formie stacjonarnej zostały zawieszono w okresie od 16.03.2020 do 30.06.2020 oraz ponownie od 5.11.2020 do 31.12.2020. W okresie wakacyjnym aż do 4.11.2020 zajęcia były prowadzone w podwyższonym reżimie sanitarnym zgodnie z opracowanymi dla Placówki procedurami bezpieczeństwa.

W czasie kiedy zajęcia w formie stacjonarnej w placówce zostały zawieszono, kadra merytoryczna pozostawała przede wszystkim w kontakcie telefonicznym z rodzinami, wychowawcy utworzyli zamkniętą grupę na Facebooku w celu kontaktu z podopiecznymi, utworzono również platformę Teams w celu pomocy podopiecznym przy odrabianiu prac domowych i nauce. Dla najmłodszych podopiecznych przygotowano odpowiednie zestawy kart pracy do wykonania zadań z rodzicami w domu.

3.3. Rodzinna piecza zastępcza

W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych, dzieci umieszczane są w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodziny zastępcze, w tym rodziny spokrewnione, rodziny niezawodowe, rodziny zawodowe, włącznie z rodzinami pełniącymi funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinami specjalistycznymi;
- rodzinny dom dziecka.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i trwa do czasu unormowania przez rodziców biologicznych sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i socjalno-bytowej bądź do uzyskania przez dziecko pełnoletności. Okres ten może zostać wydłużony

do czasu zakończenia przez podopiecznego edukacji, nie dłużej jednak, niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Rodzina zastępcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie w atmosferze poszanowania jego godności i poczucia wartości, przy jednoczesnym zaspokajaniu jego potrzeb bytowych, rozwojowych (psychospołecznych oraz związanych ze zdobywaniem wiedzy i rozwijaniem zainteresowań) oraz emocjonalnych. Ważnymi aspektami wychowania w rodzinie zastępczej jest zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa i realizacja jego indywidualizowanych potrzeb.

Rodzina zastępcza przyjmuje pod opiekę dziecko skrzywdzone przez los, zaniedbane pod względem zdrowotnym, emocjonalnym, szkolnym. W związku z tym rodzic zastępczy musi podjąć szereg działań zmierzających do poprawy jego funkcjonowania. Dzieci wymagają niejednokrotnie specjalistycznej pomocy i zaangażowania wielu osób czy instytucji w kompensowaniu opóźnień i odzyskaniu poczucia stabilności i bezpieczeństwa. Jednak rodzina zastępcza nie pozostaje sama z trudnościami, z jakimi musi się zmierzyć wychowując przyjęte pod opiekę dziecko.

W ramach działalności tut. Ośrodka funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione (tj. dziadkowie lub rodzeństwo), rodziny zastępcze niezawodowe (dalsze pokrewieństwo lub osoby obce), rodziny zastępcze zawodowe, a także dwa rodzinne domy dziecka, jeden na terenie Siemianowic Śląskich (powstał w sierpniu 2017 roku, kiedy to jedna z rodzin zastępczych zawodowych została przekształcona w rodzinny dom dziecka), a drugi na terenie powiatu bielskiego (w Szczyrku).

Liczba podmiotów pełniących funkcję rodzinnej pieczy zastępczej w ostatnich latach spada. W 2018 roku liczba rodzin zastępczych na terenie naszego powiatu wynosiła 136, w 2019 roku 126. W roku 2020 na terenie naszego powiatu funkcjonowało 114 rodzin zastępczych.

Grupa ta obejmowała 75 rodzin zastępczych spokrewnionych (65,79 % ogółu), 35 rodzin zastępczych niezawodowych (30,70 % ogółu), 3 rodziny zastępcze zawodowe (2,63 %) oraz 1 rodzinny dom dziecka (0,88 ogółu). Nadal z powodu braku kandydatów nie utworzono rodzin zastępczych zawodowych, w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych.

Liczbę podmiotów pełniących funkcję rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018-2020 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 7. Liczba podmiotów pełniących funkcję rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich w latach 2018-2020

Lata	Rodziny spokrewnione	Rodziny niezawodowe	Rodziny zawodowe	Rodzinne domy dziecka	Razem
2018	94	38	3	1	136
2019	86	36	3	1	126
2020	75	35	3	1	114

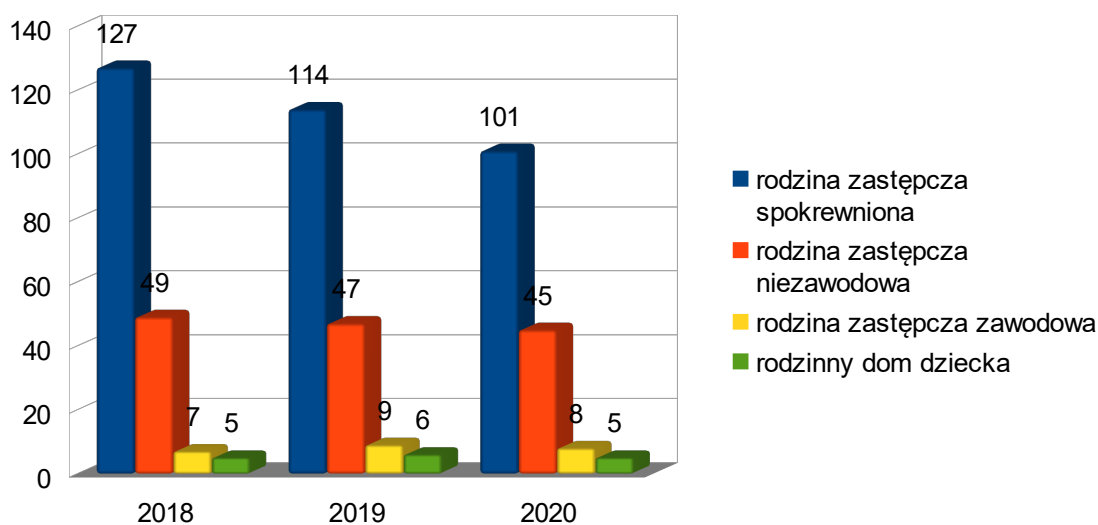
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS

Dane w tabeli wskazują, że w ostatnich dwóch latach mamy tendencję spadkową w liczbie rodzin zastępczych. Analogicznie do tego spada też liczba dzieci umieszczonych w siemianowickich rodzinach. W 2018 roku 188 dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, w 2019 roku liczba ta wynosiła 176, a w 2020 roku 159 dzieci.

W rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 101 dzieci, tj. 64,53 % ogółu wszystkich wychowanków. W rodzinach zastępczych niezawodowych wychowywało się 45 dzieci, tj. 28,30% ogółu. Pod opieką rodzin zastępczych zawodowych znajdowało się 8 dzieci, tj. 5,03 % , a w rodzinnym domu dziecka 5 dzieci, co stanowi 3,14% ogółu wszystkich dzieci.

Strukturę rozmieszczenia dzieci przedstawia poniższy wykres

Wykres nr 1 Liczba dzieci wg typów rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich w latach 2018 – 2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS

Dane w poniższej tabeli wskazują, że najwięcej dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej jest w wieku 7- 13 lat oraz w wieku 14-18 lat. Jest to widoczne w każdym badanym roku. Ponadto znaczna grupa osiemnastolatków oraz osób powyżej 18 roku życia zdecydowała się na pozostanie w rodzinnej pieczy zastępczej, jednocześnie kontynuując naukę.

Tabela nr 8. Wiek dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich w latach 2018-2020.

Przedział wiekowy	Rodziny spokrewnione			Rodziny niezawodowe			Rodziny zawodowe			Rodzinny Dom Dziecka	
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019
0-3	2	0	2	2	0	0	0	0	0	2	3
4-6	19	9	6	5	2	1	1	3	3	0	0
7-13	44	44	39	18	21	17	1	1	1	0	0
14-18	42	38	39	15	18	20	3	3	1	1	1
powyżej 18	21	23	15	9	6	7	2	2	3	2	2
Razem	128	114	101	49	47	45	7	9	8	5	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela nr 9. Rodzaje sieroctwa wśród dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich w latach 2018- 2020.

Rodzaje sieroctwa	Sieroctwo zupełne		Sieroctwo społeczne		Pólsieroctwo		Razem
	L. b	%	L. b	%	L. b	%	
2018	15	7,98	151	80,31	22	11,70	188
2019	16	9,09	135	76,70	25	14,21	176
2020	16	10,06	125	78,62	18	11,32	159

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Najczęstszym rodzajem sieroctwa wśród dzieci umieszczonych w różnych typach rodzinnej pieczy zastępczej jest sieroctwo społeczne, które w 2020 r. dotyczyło 125 dzieci, co stanowiło 78,62 % dzieci umieszczonych w tej formie opieki. Ze względu na sieroctwo zupełne w rodzinnej pieczy zastępczej było 16 dzieci, tj. 10,06 %, natomiast z uwagi na pólsieroctwo pod opieką znajdowało się 18 dzieci (11,32 %).

Przyczyny pobytu dzieci w rodzinach zastępczych są złożone. Do najczęstszych przyczyn należą: przemoc w rodzinie, alkoholizm, brak kompetencji wychowawczych, zaniedbanie, demoralizacja. Zdarza się też całkowite porzucenie dziecka. Nierzadko rodzice biologiczni prowadzą nieuporządkowany tryb życia, nie mają stałych dochodów, często zmieniają miejsca pobytu, popadają w konflikty z prawem, żyją w nieformalnych i niestabilnych związkach. Powyższe zjawiska dowodzą, iż większość dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych ma rodziców biologicznych, którzy po prostu nie wypełniają należycie swoich rodzicielskich obowiązków.

Opieka zastępcza jest formą tymczasową. Trwa do momentu, gdy usunięte zostaną przyczyny niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodziców. Wówczas jest ona krótkotrwała i kończy się powrotem dziecka do rodziców biologicznych. W innych przypadkach trwa bezterminowo, nawet do osiągnięcia przez dzieci pełnoletniości i samodzielności. Dzieje się tak, gdy powrót dziecka do rodziny naturalnej okazuje się niemożliwy lub gdy dzieci zostały umieszczone w rodzinie zastępczej z powodu śmierci obojga rodziców.

Ustanowiona przez sąd rodzina zastępcza zostaje objęta opieką organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Poza ustawową pomocą finansową na dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej, może ona liczyć również na wsparcie w innych formach, chociażby poprzez opiekę i wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, pracę socjalną czy poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, pedagogiczne).

3.3.1. Rodzinny Dom Dziecka

W 2020 r. na terenie naszego powiatu funkcjonował jeden rodzinny dom dziecka (RDD), który powstał w m-cu 08.2017 roku w wyniku przekształcenia się jednej z rodzin zastępczych zawodowych. Pod opieką osoby pełniącej funkcję RDD pozostaje 5 dzieci w wieku; 1 roku, 2 lata, dwójka dzieci w wieku 3 lat i 17 lat. Rodzina jest objęta wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który stara się na bieżąco wspierać członków rodziny w pojawiających się trudnościach. Osoba pełniąca funkcję RDD, podnosi swoje kwalifikacje i kompetencje.

3.3.2. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje zadania zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Współpracuje z rodziną zastępczą na jej wniosek. Rodziny zastępcze, które nie wnioskuje o wsparcie koordynatora, są objęte wsparciem pracownika socjalnego. W 2018 roku pracownik socjalny miał pod swoją opieką 41 rodzin zastępczych w tym: 3 rodziny zastępcze zawodowe, 13 rodzin zastępczych niezawodowych i 25 rodzin zastępczych spokrewnionych. W 2019 roku współpracował z 37 rodzinami zastępczymi w tym: 3 rodziny zastępcze zawodowe, 13 rodzin zastępczych niezawodowych i 21 rodzin zastępczych spokrewnionych. W 2020 roku pracownik socjalny opiekował się 26 rodzinami zastępczymi w tym: 3 rodziny zastępcze zawodowe, 10 rodzin zastępczych niezawodowych i 13 rodzin zastępczych spokrewnionych.

W poniższej tabeli przedstawiona została liczba rodzin zastępczych, z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela nr 10. Liczba rodzin, z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich w latach 2018 -2020.

Rodzaj rodzin	Liczba rodzin objętych pomocą koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej		
	2018	2019	2020
Rodziny zastępcze spokrewnione	69	65	62
Rodziny zastępcze niezawodowe	25	23	25
Rodziny zastępcze zawodowe	0	0	0
Rodzinny Dom Dziecka	1	1	1
Razem	95	89	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Koordynatorzy, we współpracy z rodzinami zastępczymi ustanowionymi przez sąd, sporządzają roczny plan pracy, którego realizacja zostaje podsumowana w postaci rocznego sprawozdania z pracy z rodziną zastępczą. Ponadto zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, koordynator ma obowiązek sporządzać okresową ocenę sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Oceny tej dokonuje w oparciu o kontakty z rodziną zastępczą oraz po posiedzeniach tzw. „zespołu”, który tworzą przedstawiciele instytucji

współpracujących i wspierających rodzinę i dziecko, a w szczególności przedstawiciele instytucji oświatowych (pracownicy szkół i przedszkoli, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej), kuratorzy sądowi, przedstawiciele Ośrodka Adopcyjnego, asystenci rodziny, pracownicy socjalni, a także opiekunowie zastępczy i rodzice biologiczni. Skład zespołu jest powoływany odpowiednio do sytuacji dziecka. Ponadto koordynatorzy wraz z psychologiem wydają dla sądu opinię o osobach będących kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. W 2018 roku na wniosek sądu wydano 12 takich opinii, w 2019 roku tylko 4, natomiast 2020 roku 15.

Koordinatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, poprzez systematyczny kontakt z rodziną, diagnozują jej problemy, określają potrzeby i udzielają stosownego wsparcia. Współpracują z instytucjami, stowarzyszeniami i osobami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, aby skoordynować działania wspierające.

3.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

Ośrodek jako organizator pieczy zastępczej, działając na podstawie art. 93 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, realizuje zadania własne powiatu związane z zapewnieniem dzieciom opieki poprzez umieszczenie ich w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Powyższe działania, podobnie jak w sytuacji zabezpieczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, podejmowane są na mocy postanowienia sądu dot. zarządzeń opiekuńczo-wychowawczych względem małoletnich po wyczerpaniu wszelkich środków mających na celu pomoc dziecku i rodzinie oraz zaistnieniu okoliczności powodujących konieczność odizolowania dziecka od rodziny biologicznej.

W Siemianowicach Śląskich instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest przez Placówkę Opiekuńczo – Wychowawczą nr 1, a od dnia 1 stycznia 2021 r. również Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą nr 2 i Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą nr 3. Są to placówki typu socjalizacyjnego i interwencyjnego. W ramach ich działalności funkcjonuje pięć całodobowych mieszkań koedukacyjnych, które przeznaczone są dla 38 dzieci. Obowiązujące przepisy pozwalają wychowankom przebywać w placówce również po osiągnięciu pełnoletności, do 25 roku życia, na zasadach określonych w art. 37 ust. 2 w/w ustawy, tj. jeżeli kontynuują naukę. Jeśli nie występują przeciwwskazania w placówce mogą również przebywać osoby niepełnosprawne. Powyższe placówki opiekuńczo – wychowawcze spełniają podstawowe funkcje rodziny w zakresie opieki i wychowania, zapewniając wychowankom wszechstronną opiekę wychowawczą oraz stwarzając im

warunki sprzyjające prawidłowemu i wszechstronnemu rozwojowi. Ponadto placówka pracuje z rodzinami dzieci, w celu usprawnienia ich umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz ewentualnego powrotu dzieci do domu rodzinnego. W sytuacji gdy rodzice biologiczni nie wykazują właściwych predyspozycji do ponownego przejęcia opieki nad dziećmi, placówka współpracuje z ośrodkami adopcyjno – opiekuńczymi w celu pozyskania dla wychowanków zastępczych form wychowania rodzinnego.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które MOPS był zobowiązany umieścić w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2018-2020. Analiza danych pokazuje, że w 2019 r. można było zaobserwować znaczny spadek liczby dzieci wymagających zabezpieczenia w instytucjonalnej pieczy zastępczej, natomiast w 2020 r. była ona zbliżona do danych z 2018 r.

Tabela nr 11. Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2018-2020.

Rok	2018	2019	2020
Liczba dzieci	34	15	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

W 2020 r. tutejszy Ośrodek umieścił 35 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, z czego 21 dzieci zostało umieszczonych w placówce w Siemianowicach Śląskich, 2 dzieci w Regionalnej Placówce Opiekuńczo – Terapeutycznej w Gliwicach, 12 małoletnich zostało umieszczonych w placówkach na terenie innych powiatów. Na dzień 31.12.2020 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało 74 wychowanków umieszczonych w placówkach na terenie całego kraju.

W Regionalnej Placówce Opiekuńczo – Terapeutycznej umieszczane są dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, a zatem nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Jak wynika z powyższej analizy, liczba dzieci wymagających opieki w formie instytucjonalnej pieczy zastępczej jest znaczna. Zgodnie z art. 95 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednocześnie w placówce może przebywać 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, a kontynuują naukę. Szczególnie trudne jest zapewnienie opieki dzieciom w wieku do 10 roku życia. Zgodnie z obowiązującymi przepisami dzieci w tym wieku powinny być umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej. Niestety występuje niedobór kandydatów na rodziców zastępczych. Pomimo tego, że w ramach Placówki Opiekuńczo –

Wychowawczej nr 1, nr 2 i nr 3 funkcjonuje pięć mieszkań, zachodzi konieczność umieszczania dzieci również poza Siemianowicami Śląskimi. Wynika to z faktu, że liczba dzieci, którym MOPS jest zobowiązany znaleźć miejsce w placówce jest większa, niż liczba miejsc zapewnionych przez siemianowicką placówkę. Niezaprzeczalnym jest fakt, iż umieszczanie dzieci na terenie Siemianowic Śl. pozwala na efektywniejszą współpracę z rodzicami biologicznymi i daje nadzieję, iż więzi rodzinne nie będą zrywane, a w przyszłości będzie możliwy powrót dzieci pod opiekę rodziców biologicznych. W związku z powyższym istnieje uzasadniona konieczność dalszego rozwoju instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śl.

3.5. Usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Usamodzielniani wychowankowie są to osoby, które do uzyskania pełnoletności lub w przypadku podejmowania nauki do czasu ukończenia 25 roku życia przebywały w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Proces ich usamodzielniania jest długotrwały, a jego celem jest pełna socjalizacja, osiągnięcie niezależności życiowej, a zarazem integracja z otoczeniem społecznym.

Pełnoletni wychowankowie mogą otrzymać wsparcie w formie pieniężnej oraz niepieniężnej. Forma pieniężna obejmuje:

- pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki,
- pomoc pieniężną na usamodzielnienie,
- pomoc na zagospodarowanie.

Forma niepieniężna obejmuje:

- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, m.in. w mieszkaniu chronionym;
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- pomoc w postaci pracy socjalnej.

Poniższa tabela zawiera informacje o liczbie usamodzielnianych wychowanków, którzy w latach 2018 – 2020 skorzystali z różnych form wsparcia zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi. Zestawienie uwzględnia podział wychowanków na tych, którzy opuścili rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Tabela nr 12. Liczba wychowanków w latach 2018-2020 którzy skorzystali z pomocy MOPS.

Rodzaj pomocy	Liczba wychowanków					
	2018		2019		2020	
	rodzin zastępczych	placówek	rodzin zastępczych	placówek	rodzin zastępczych	placówek
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	41	31	31	28	26	34
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	11	4	9	6	9	6
Pomoc pieniężna na zagospodarowanie	6	4	11	6	8	3
Praca socjalna	51	39	51	40	30	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Z danych w tabeli wynika, że w ostatnim roku 2020 zmniejszyła się liczba wychowanków, którzy skorzystali z pomocy tutejszego Ośrodka. Spadek jest widoczny w liczbie wychowanków, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą jak i opuszczających placówki.

Osoby usamodzielniane korzystają przy tym ze wsparcia tutejszego Ośrodka, zarówno w formie pomocy finansowej, jak i pracy socjalnej. Pomoc na kontynuowanie nauki przysługuje osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę: w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, w uczelni, na kursach (jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia), a także u pracodawcy celem przygotowania zawodowego. Wysokość pomocy na kontynuowanie nauki wynosi nie mniej, niż 526 zł. miesięcznie. Osoba otrzymująca ten rodzaj pomocy jest zobowiązana przedłożyć, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy, zaświadczenie potwierdzające kontynuowanie nauki. Pomoc na kontynuowanie nauki może zostać przyznana osobie usamodzielnianej bez względu na wysokość dochodu, jeżeli spełnia ona warunki określone w przepisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Pomocy pieniężnej na usamodzielnienie udziela się na wniosek osoby zainteresowanej. Świadczenie to jest przyznawane w celu poprawy warunków mieszkaniowych osób usamodzielnianych lub podniesienia ich kwalifikacji zawodowych (kursy, szkolenia). Usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej przysługuje prawo skorzystania z pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej lub finansowej. Pomoc na usamodzielnienie

i zagospodarowanie jest przyznawana osobie, której dochód na osobę nie przekracza kwoty 1200 zł miesięcznie. Ustalając dochód osoby usamodzielnianej uwzględnia się sumę dochodów tej osoby, jej małżonka oraz dzieci pozostających na jej utrzymaniu, podzieloną przez liczbę tych osób. Powyższe świadczenie strona ma prawo uzyskać nie później niż do ukończenia 26 roku życia.

Dla młodych ludzi opuszczających pieczę zastępczą poważny problem stanowi kwestia mieszkaniowa. W sporadycznych przypadkach usamodzielniany wychowanek dysponuje własnym lokum, większość z nich zwraca się z wnioskiem o przydział lokalu z zasobów miasta. Okres oczekiwania jest dość długi, dlatego też wychowankowie, którzy dysponują własnym dochodem (podejmują pracę zawodową) decydują się na przydział mieszkania do remontu. Urząd Miasta corocznie przyznaje kilku wychowankom mieszkanie socjalne czy też komunalne.

Poniższa tabela zawiera informacje o liczbie mieszkań socjalnych, które w ostatnich trzech latach otrzymali usamodzielniający się wychowankowie pieczy zastępczej.

Tabela nr 13. Liczba mieszkań z zasobów miasta Siemianowice Śl., otrzymanych przez wychowanków pieczy zastępczej w latach 2018 – 2020.

Rok	2018	2019	2020
Liczba mieszkań	6	5	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji MOPS.

Osoby usamodzielniane, które po opuszczeniu rodziny zastępczej lub placówki nie mogą powrócić do domu rodzinnego i oczekują na uzyskanie własnego lokalu mieszkalnego, mogą zamieszkać w mieszkaniu chronionym. Mogą przebywać w mieszkaniu chronionym przez okres niezbędny do usamodzielnienia (maksymalnie do 25 roku życia). Czas trwania pobytu jest przedłużany co 6 miesięcy.

Warunkiem ubiegania się o pobyt w mieszkaniu chronionym jest:

- ukończenie 18 roku życia;
- udokumentowane podjęcie starań o uzyskanie samodzielnego mieszkania;
- kontynuowanie nauki lub podjęcie pracy zawodowej;
- realizacja indywidualnego programu usamodzielnienia.

W mieszkaniu znajdują się trzy pokoje mieszkalne, kuchnia oraz łazienka. Mieszkanie jest przeznaczone dla 3 usamodzielnianych wychowanków. Opiekun mieszkania sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przez mieszkańców zasad regulaminu.

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej na bieżąco realizują indywidualny program usamodzielnienia (w skrócie „IPU”), otrzymują przy tym wsparcie pracowników MOPS, tj. pracownika socjalnego, psychologa, prawnika. W ramach prawidłowego realizowania IPU i dążenia przez wychowanków do osiągnięcia wyznaczonych celów, pracownik socjalny współpracuje z opiekunami usamodzielnienia, a także z pracownikami innych instytucji.

4. CEL GŁÓWNY, CELE SZCZEGÓŁOWE ORAZ ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PROGRAMU.

Poniżej zostały ujęte kluczowe wnioski z analizy sytuacji, przeprowadzonej w poprzednim rozdziale.

Rodzice naturalni powinni zapewnić dziecku opiekę i wychowanie w stabilnym środowisku. Jeśli pojawiają się trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, rodzice mogą liczyć na wsparcie ze strony osób lub instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny, jednak nie zawsze korzystają z proponowanego wsparcia. W sytuacji zagrażającej zdrowiu lub życiu dziecka sąd rodzinny wydaje postanowienie o zabezpieczeniu małoletnich w pieczy zastępczej, gdzie otrzymują szansę dorastania w warunkach zbliżonych do naturalnych. Dlatego należy wspierać już istniejące rodziny zastępcze i podejmować działania w celu rozwijania rodzinnych form opieki zastępczej oraz kompleksowej pracy z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu. Istotną kwestią jest pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, co niewątpliwie przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki w naszym mieście. W podejmowanych działaniach pomocowych należy również uwzględnić usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. Osoby opuszczające placówkę opiekuńczo – wychowawczą albo rodzinę zastępczą powinny otrzymać stosowne wsparcie, które pozwoli im wejść w dorosłe życie i samodzielne funkcjonowanie.

Konsekwencją analizy sytuacji jest określenie następującego celu głównego „Programu Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Siemianowice Śląskie na Lata 2021 – 2023”:

CEL GŁÓWNY - ROZWIJANIE I WZMACNIANIE SYSTEMU WSPARCIA DZIECKA I RODZINY ORAZ ROZWIJANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM RODZINNYCH FORM OPIEKI.

Cel główny będzie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych, którym są podporządkowane konkretne zadania. Informacje w tym zakresie są zawarte w poniższej tabeli.

Tabela nr 14. Cele szczegółowe oraz zadania, które mają być realizowane w ramach Programu w latach 2021 – 2023.

Lp.	Zadanie	Realizatorzy	Efekty	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1 - Doskonalenie i rozwijanie systemu opieki nad dzieckiem oraz rodziną naturalną.				
1	Zapewnienie opieki asystenta rodziny dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) - Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna (PPP)	Właściwe wypełnianie funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez rodziców objętych wsparciem.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.
2	Praca z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej nad jego powrotem do środowiska naturalnego.	- Urząd Miasta (UM) - Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dniennego dla Dzieci (Placówka) - Schronisko dla Bezdomnych Samotnych Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży (Schronisko)	Powrót dzieci ze środowiska zastępczego do rodziny naturalnej.	Liczba rodzin biologicznych, z którymi asystent pracuje w celu odzyskania przez nich władzy rodzicielskiej.
3	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, tj. psychologicznego terapeutycznego, pedagogicznego, prawnego itp.		Wzrost wiedzy i kompetencji rodziców z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi oraz niwelowanie ryzyka umieszczenia dzieci poza rodziną biologiczną.	Liczba rodzin biologicznych, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego.
4	Umożliwienie dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych pobytu w placówce wsparcia dziennego.		Wyrównanie braków edukacyjnych i społecznych dzieci.	Liczba dzieci i rodzin, które skorzystały ze wsparcia placówki wsparcia

				dziennego.
5	Realizacja programów/ projektów profilaktycznych i edukacyjnych dla rodzin oraz dzieci.		Integracja rodzin i dzieci ze środowiskiem.	Liczba rodzin objętych programami/ projektami profilaktycznymi i edukacyjnymi.
6	Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo w sytuacjach kryzysowych.		Zwiększenie bezpieczeństwa samotnych matek z dziećmi i kobiet w ciąży.	Liczba osób umieszczonych w Schronisku i OIK.
7	Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej poprzez pomoc rodziny wspierającej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS)	- Wzrost wiedzy i kompetencji rodzin w prawidłowej opiece i wychowaniu dziecka a także prowadzeniu gospodarstwa domowego	Liczba rodzin którym udzielono pomocy w formie rodziny wspierającej.
Cel szczegółowy nr 2 – Wsparcie rodzin zastępczych.				
8	Pomoc koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodziców zastępczych.	- MOPS - OIK - PPP - UM - organizacje pozarządowe	Poszerzenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodzin zastępczych.	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
9	Szkolenia dla rodzin zastępczych.		Lepsze funkcjonowanie rodzin zastępczych.	Liczba rodzin zastępczych różnego rodzaju uczestniczących w szkoleniach.
10	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, socjalnego.		Wzrost wiedzy i kompetencji rodzin zastępczych.	Liczba rodzin zastępczych, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego.
11	Uczestnictwo rodziców		Wyższe poczucie	Liczba rodzin

	zastępczych w grupach wsparcia.		własnej wartości rodziców zastępczych.	zastępczych uczestniczących w grupach wsparcia.
Cel szczegółowy nr 3 – Zapewnienie pieczy zastępczej dziecku pozbawionemu opieki rodziców naturalnych.				
12	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.	- MOPS - UM - organizacje pozarządowe	Wzrost poziomu zainteresowania pełnieniem funkcji rodziców zastępczych wśród mieszkańców Siemianowic Śląskich.	Liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
13	Rozwijanie zawodowych i niezawodowych form opieki nad dzieckiem.		Wyższy poziom kwalifikacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej jako efekt kompleksowej diagnozy i szkolenia.	Liczba rodzin, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
14	Przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej i do prowadzenia rodzinnego domu dziecka.		Wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych.	Liczba rodzin zastępczych utworzonych w okresie realizacji Programu.
15	Utworzenie kolejnej placówki opiekuńczo – wychowawczej dla dzieci.		Większa liczba dzieci objętych instytucjonalną pieczą zastępczą na terenie Siemianowic Śląskich. Możliwość częstego kontaktu rodziców biologicznych z dziećmi,	Liczba dzieci objętych instytucjonalną pieczą zastępczą w Siemianowicach Śląskich.

			podtrzymania więzi. Pozostawienie dzieci w tym samym środowisku rówieśniczym czy szkolnym.	
16	Utworzenie rocznie jednej rodziny zastępczej zawodowej.		Większa liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Siemianowic Śląskich.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w Siemianowicach Śląskich.
Cel szczegółowy nr 4 – Wspieranie wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielniania.				
17	Wspieranie usamodzielnianych wychowanków w realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia przez pracownika socjalnego.	- MOPS - UM - Powiatowy Urząd Pracy (PUP) - placówki oświatowe - Ochotnicze Hufce Pracy (OHP) - jednostki pomocy społecznej	Uzyskanie przez usamodzielnianych wychowanków wykształcenia i kwalifikacji zawodowych zgodnych z ich możliwościami oraz aspiracjami.	Liczba wychowanków dokonujących procesu usamodzielniania.
18	Umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu chronionym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną.		Warunki sprzyjające usamodzielnieniu życiowemu dla wychowanków pieczy zastępczej będących w trudnej sytuacji.	Liczba wychowanków, którzy skorzystali z mieszkania chronionego.
19	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, tj. psychologicznego, pedagogicznego, prawnego itd.		Wzrost wiedzy oraz kompetencji usamodzielnianych wychowanków.	Liczba usamodzielnianych wychowanków, którzy skorzystali z poradnictwa specjalistycznego.

20	Udzielanie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie.		Lepsza sytuacja materialna usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.	Liczba wychowanków, którzy otrzymali pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie.
21	Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianych wychowanków.		Nabywanie umiejętności poruszania się po rynku pracy. Podjęcie pracy. Uzyskanie mieszkania z zasobów miasta.	Liczba wychowanków, którzy podjęli pracę. Liczba wychowanków, którzy otrzymali mieszkanie socjalne lub komunalne.

Źródło: opracowanie własne.

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI PROGRAMU.

Szczegółowe koszty poszczególnych zadań będą określone w toku realizacji niniejszego programu. Źródła finansowania to przede wszystkim:

- środki budżetu miasta przeznaczone na zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej;
- środki budżetu państwa;
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej, a zwłaszcza Europejski Fundusz Społeczny.

Środki z wyżej wymienionych źródeł pozwolą pokryć wydatki związane z realizacją poszczególnych zadań. W przypadku części z nich zaangażowanie w ich realizację nie będzie stwarzało konieczności ponoszenia żadnych dodatkowych kosztów dla podmiotów biorących w nich udział. Wynika to z faktu, że ich uczestnictwo w realizacji programu będzie wyłącznie elementem normalnej, codziennej działalności.

6. MONITORING.

Działania zaplanowane w Programie mają na celu realizowanie zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich.

Cele Programu będą realizowane w formie pracy ciągłej przez cały okres jego obowiązywania. Monitoring będzie prowadzony na bieżąco, równoległe z wykonywaniem konkretnych działań. Okres realizacji programu obejmuje trzy lata, a więc informacje odnośnie realizowanych zadań oraz ich efektów będą zamieszczane w rocznych sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny, które będą sporządzane za rok sprawozdawczy do 31 marca następnego roku, a także w rocznych sprawozdaniach z działalności MOPS.

Pełna ewaluacja programu zostanie przeprowadzona po zakończeniu okresu jego realizacji, tj. po dniu 31.12.2023 roku.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 176 ust. 1, art 179 ust 2 i art 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów, dotyczących pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.